

EN RECORD D'ENRIC MOLES I ORMELLA (1883-1953)

PROGRAMA D'ACTES

Amb el suport de:
SOCIETAT CATALANA DE QUÍMICA
SOCIETAT CATALANA D'HISTÒRIA DE LA CIÈNCIA I DE LA TÈCNICA
SECCIÓ DE CIÈNCIES I TECNOLOGIA. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
TALLER D'HISTÒRIA DE GRÀCIA
AJUNTAMENT DE BARCELONA
ATENEU BARCELONÈS
REAL SOCIEDAD ESPAÑOLA DE QUÍMICA

Els responsables d'aquest projecte
Gregori Valencia (CSIC), Joaquim Sales (UB),
Agustí Nieto-Galan (UAB) i Eloi Babiano (THG),
agraeixen la vostra participació en aquest homenatge.

Institut
d'Estudis
Catalans

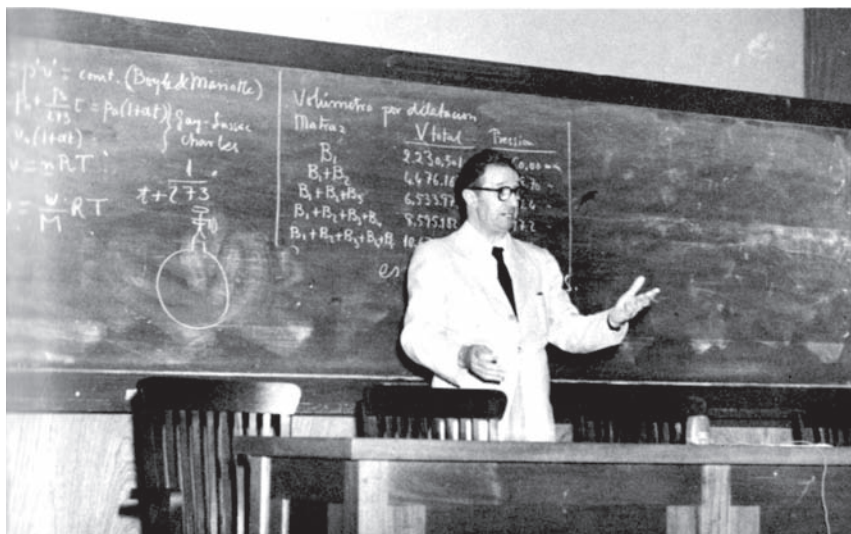
AteneuBarcelonès
ABCDEFGHIJK
LMNOPQRSTU
VWXYZ

JUSTIFICACIÓ

Per tal de contribuir a difondre la vida i l'obra d'Enric Moles, un grup de químics i historiadors de la ciència —amb el suport de diferents societats científiques, entitats culturals i cíviques i l'Ajuntament de Barcelona— hem programat un conjunt d'actuacions que formen un projecte d'homenatge.

Aquest projecte vol ser un just reconeixement públic a l'obra d'un dels científics catalans de més projecció internacional a la primera meitat del segle XX. Enric Moles fou un gracienc il·lustre, gens o molt poc conegut a Catalunya, en part perquè féu tota la seva vida professional a Madrid. En contacte amb grups de recerca de primer nivell internacional, Moles introduí a Espanya una nova disciplina, la Química física, i desenvolupà tècniques experimentals pioneres a la seva època per a la determinació de pesos atòmics. Creà una escola de gran prestigi, que malauradament fou interrompuda per la Guerra Civil i la repressió posterior; raons de pes per a reivindicar aquí la seva memòria.

Enric Moles. L'Havana, 1951

ACTES DE L'HOMENATGE

Els actes que s'emmarquen en aquest homenatge a Enric Moles a realitzar durant l'any 2013, que coincideix amb el cent trentè i amb el seixantè aniversari, respectivament, del seu naixement i traspàs, són els següents:

- Publicació del número 7 de «Clàssics de la Química»: *Enric Moles i Ormella, Determinació de pesos moleculars de gasos pel mètode de les densitats límit*. Traducció, introducció i notes de Joaquim Sales (Departament de Química Inorgànica, UB) i d'Agustí Nieto-Galan (Centre d'Història de la Ciència, UAB). La sèrie «Clàssics de la Química» té per objecte posar a l'abast treballs rellevants de la química en llengua catalana.

Aquest llibre es presentarà el 29 de maig de 2013 a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans.

- Instal·lació d'una placa commemorativa al carrer d'Aulèstia i Pijoan, 25, baixos, lloc de naixement d'Enric Moles, per part de la Comissió de la Memòria Històrica de l'Ajuntament de Barcelona i acte d'inauguració corresponent a celebrar a la tardor de 2013.
- Conferència: «Dona i ciència en el franquisme: El cas de Maria Teresa Toral, deixeble d'Enric Moles», a càrrec de l'escriptora Antonia Rodrigo (previst per a la tardor del 2013, Ateneu Barcelonès).
- Taula rodona: *L'exili dels químics durant la dictadura franquista*. Hi participaran diversos ponents (previst per a la tardor del 2013, Ateneu Barcelonès).
- Accions de divulgació de la vida i obra de Moles entre els químics catalans i espanyols, per mitjà d'articles a la *Revista de la SCQ* i a *Anales de la RSEQ*, i també entre la població de Gràcia i la resta de Barcelona, amb la publicació d'un article a la revista *Camèlies* del Taller d'Història de Gràcia, i conferències a les biblioteques de Gràcia.

NOTA BIOGRÀFICA:

Enric Moles i Ormella nasqué el 26 de juliol de 1883 a Gràcia, i fou el quart de cinc germans d'una família lleidatana. Féu els estudis primaris i el batxillerat al Col·legi Ibèric del carrer Gran de Gràcia, i posteriorment es llicencià a la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona, on fou professor auxiliar. L'any 1906 obtingué el doctorat, també en farmàcia, a la Universitat Central de Madrid. Amb una pensió de la Junta per a l'Ampliació d'Estudis (JAE), els anys 1908-1910 estudià a la Universitat de Leipzig, a l'institut fundat i dirigit per Wilhelm Ostwald, prestigiós científic considerat el fundador de la química física moderna, on consolidà la seva formació pràctica i teòrica. Després d'una breu estada a Zuric el 1912, la JAE li donà de nou una beca per a anar a Ginebra (abril 1915-juliol 1917) amb Ph. A. Guye, amb qui començà a treballar en la determinació de pesos atòmics dels elements, que fou el camp en què Moles excel·lí i aconseguí el reconeixement internacional. Durant aquesta estada obtingué el doctorat en ciències físiques.

Retornat definitivament a Madrid, s'incorporà al Laboratori d'Investigacions Físiques, on es dedicà a la determinació de pesos atòmics mitjançant el mètode de les densitats límit importat de Ginebra, però que completà i millorà d'una manera molt significativa.

Les dècades del 1920 i 1930 foren el moment de màxima activitat, autoritat i reconeixement nacional i internacional de Moles. En aquests anys, entre altres aspectes, aconseguí la càtedra de química inorgànica de la Universitat de Madrid (1927); com a membre i després president de la Societat Espanyola de Física i Química, situà la revista d'aquesta societat, *Anales de la Sociedad Española de Física y Química*, a un nivell internacional; conjuntament amb Blas Cabrera i Miguel Catalán, fou un dels impulsors de l'Institut Nacional de Física Química de Madrid, actual Institut Rocasolano del CSIC, finançat per la Fundació Rockefeller, inaugurat el 1932; organitzà una reunió de química a la Universitat d'Estiu de Santander el 1933, a la qual assistiren químics europeus i americans del màxim prestigi, entre ells tres premis Nobel. L'abril del 1934 tingué lloc a Madrid el IX Congreso Internacional de Química, el primer congrés d'aquestes característiques que se celebrava a Espanya, del qual Moles fou el secretari d'organització i veritable responsable de l'èxit aconseguit, a conseqüència del qual fou nomenat vicepresident de la IUPAC. Dins d'aquesta Unió, Moles ocupà durant molts anys càrrecs de responsabilitat en els comitès de determinació de pesos atòmics que establí la mateixa IUPAC. El desembre del 1937, en plena Guerra civil, assistí a una reunió a Neuchâtel (Suïssa) en què el seu laboratori de Madrid fou declarat laboratori de referència en el camp de la determinació de pesos atòmics.

El febrer del 1939 Moles s'exilià a París fins al final del 1941, en què decidí retornar a Espanya. Després de diversos judicis en què arribà a ser condemnat a cadena perpètua, aconseguí la llibertat condicional el 1943, en complir els seixanta anys. No fou mai reposat en els seus càrrecs i durant l'últim període de la seva vida, fins al traspàs, el 30 de març de 1953, fou acollit i treballà com a director tècnic de l'empresa IBYS. Finalment, el 1950 aconseguí l'indult total de les seves penes i pogué fer uns últims viatges a París, als Estats Units i a Cuba.